

88 INFANTRY REGIMENT IN SIGHET, THE FIRST MILITARY COMPANY IN MARAMURES

Laurențiu Batin, PhD Student

”Ștefan cel Mare” University of Suceava

Abstract: The first military company settled on Historical Maramures soil was the 88Infantry Regiment, founded on 6th of June 1919 from 3rd Battalion of 81 Infantry Regiment in Dej, set under the command of wing commander Manciu Toma.

On the night of 7/8 July 1919, around 23 PM, in the barracks of the 88Infantry Regiment Sighet started a riot, the so called revolutionary movement. More soldiers from the Company 3 Infantry rose up, destroyed the weaponry barrack of the company, took the guns and ammunition and started to fire through the company’s yard, thing that created a real panic in the company. Wing commander Serb Miron, the commander of 7 Gendarmes Regiment Cluj, came to Sighetu Marmatiei and lead the troops personally to suppress the renegades and rebels from 88 Infantry Regiment.

Keywords: infantry, gendarme, riot, regiment, Sighetu Marmatiei

În ziua de 27 martie 1919, Batalionul 3 din Regimentul 81 Infanterie Dej¹, aflat sub comanda locotenent-colonelului Manciu Toma² a primit ordin să se deplaseze pe calea ferată până la Baia Sprie. De aici, batalionul s-a deplasat cu căruțe rechiziționate la Ocna Șugatag, iar de acolo la Sighetu Marmatiei, unde a intrat în subordinea generalului Marcel Olteanu. A ajuns în garnizoana Sighet în seara zilei de 30 martie 1919, ora 22.00, și s-a cantonat în fosta cazarmă a Regimentului 85 Honved³.

La începutul lunii aprilie, batalionul a primit de la Cercul de Recrutare Sighet, necesarul de cadre pentru înființarea unei noi unități militare.

La data de 6 iunie 1919, în baza ordinului nr. 15043 al Secției Operații 6-7, batalionul a primit denumirea de **Regimentul 88 Infanterie Sighet**⁴. Reședința unității a fost stabilită în cazarma situată în strada Tököly (azi strada Dragoș Vodă), nr. 39⁵.

În noaptea de 7/8 iulie 1919, în jurului orei 23.00, în cazarma Regimentului 88 Infanterie Sighet a izbucnit o revoltă, așa zisă mișcare revoluționară (răscoală). Mai mulți soldați din cadrul Companiei 3 Infanterie s-au revoltat, au spart magazia de armament a companiei, s-au înarmat cu arme și muniții, după care au început să tragă mai multe focuri prin curtea cazarmii, fapt ce a creat o adevărată panică în cadrul întregii unități. La momentul respectiv, soldații tuturor companiilor s-au alarmat și au început să strige **Vin bolșevicii!**. Drept urmare, luând modelul celor din Compania 3 Infanterie, foarte mulți soldații ai

Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Colecția R.I.J.O.-1, Regimentul 81 Infanterie Dej, ds. 3748, f. 15-16. Acest regiment a luat ființă la data de 1 februarie 1919 sub denumirea de *Regimentul Infanterie Dej*. Primul comandant al regimentului a fost colonelul Divizioli Carol Nobil, originar di Orăștie. Cazarma unității a fost cea a Regimentului 32 Honvezi.

² Originar din comuna Vârșeț, Banat.

³Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Colecția R.I.J.O.-1, Regimentul 81 Infanterie Dej, ds. 3748, f. 28-29.

⁴La data înființării, Regimentul a fost încadrat cu 10 ofițeri, doi elevi plutonieri, patru reangajați și 800 militari trupă.

⁵Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Regimentul 88 Infanterie, ds. F.N./1930, crt. 84, f. 353. A se vedea și Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Colecția R.I.J.O.-1, ds. 3776, f. 2.

celorlalte companii au spart și ei magaziile cu armament, s-au înarmat și au fugit spre casele lor, dezertând.

Imediat s-a dat alarma. O parte din militarii disciplinați ai regimentului, în special cei de la corpul de gradă, **Compania de Jandarmi Sighet și Batalionul Cloșca** din cadrul Regimentului 14 Infanterie Roman, au trecut la urmărirea și prinderea dezertorilor.

Această activitate a continuat și pe parcursul zilei de 8 iulie 1919. Cei rămași în incinta regimentului și cei care s-au prezentat de bună voie în cursul nopții au format o companie sub comanda căpitanului Ivanovici Cristea, care a primit misiunea de a-i urmări, prinde, reține și a-i aduce la regiment pe toți cei răsculați.

Această companie s-a organizat pe patru plutoane. Fiecare pluton a plecat într-o altă direcție. S-au înapoiat cu toții în Sighet în ziua de 10 iulie 1919⁶, aducându-i la reședința unității pe majoritatea dezertorilor. Ceilalți soldați dezertați, care nu au fost reținuți, au rămas în atenția Companiei de Jandarmi Sighet. De fapt, această companie a fost implicată în acest eveniment chiar de la începutul lui.

Iată cum au descris jandarmii această revoltă: „În seara zilei de 7 iulie 1919, circa 300 soldați din Regimentul 88 Infanterie Sighet, răsculându-se, au luat-o spre casă atacând în drumurile lor posturile de jandarmi. Răsculații au fost opriți de către jandarmi prin forță și uz de armă”⁷.

De asemenea, din partea jandarmilor mai există, referitor la acest incident, și alte precizări, ca de pildă: „În noaptea de 7 iulie 1919 s-au răsculat soldații din Regimentul 88 Infanterie, dezertând cam 300 soldați din regiment, după care au luat-o spre casă atacând în drumul lor posturile de jandarmi.

Această răscoală a putut fi oprită numai prin uzul de armă executat de jandarmi. O parte din soldații răsculați au fost prinși și înaintați Curții Marțiale. Din focurile trase de către ambele părți au rezultat mai mulți morți în rândurile răsculaților. Cu această ocazie s-a distins plutonierul Temișescu Ioan, șeful Secției de jandarmi Ocna Șugatag, care prin curajul dovedit a fost citat prin ordinul de zi pe unitate”⁸.

În activitatea de urmărire și reținere a dezertorilor au fost angrenați și grănicerii, recent ajunși în Maramureș. Astfel, la data de 2 iunie 1919, Plutoanele 2, 3 și 4 ale Companiei 8 Grăniceri au plecat spre linia de demarcație⁹. Comandantul companiei, împreună cu un grup de 15 soldați și două puști mitraliere, au intervenit în ziua de 8 iulie 1919 pentru a aresta 22 de soldați ardeleni din Regimentul 88 Infanterie Sighet, care s-au revoltat devastând magazinele de muniție ale unității. Făcându-se uz de armă, răsculații s-au retras la sate, fără a exista pierderi¹⁰.

Despre această revoltă din 1919 a amintit, fără a preciza vreo sursă, și fostul preot și profesor de religie al Liceului *Dragoș Vodă* din Sighetu Marmăției, Vasile Paul¹¹. Cele câteva rânduri care vorbesc de răscoală pot fi citite în Monografia Liceului Pedagogic din Sighet: „Este cunoscut faptul că guvernul român a dispus, deși războiul se terminase, menținerea

⁶Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Colecția R.I.J.O.-1, ds. 3776, f. 2.

⁷A.N.I.C., Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, Registrul Istoric al Inspectoratului 4 Jandarmi Rurali, ds. 369, f. 3. A se vedea și A.N.I.C., Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, ds. 1/1919, f. 7 v și 8.

⁸A.N.I.C., Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei, ds. 1/1919, f. 7 v și 8.

⁹Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Jurnalul de operații (Registrul istoric) al Regimentului 3 Grăniceri, de la înființarea sa și până la 1 ianuarie 1931, ds. 1167, inventariat sub nr. 3, f. 32 v.

¹⁰Ibidem, f. 33 v.

¹¹Cf. Teresia B. Tătaru, *Maramureș-mândria și durerea noastră*, vol. II, Editura Gutinul, Baia Mare, 2001, p. 182-183. Vasile Paul s-a născut în localitatea maramureșeană Crăcești (azi Mara), a fost arestat și transferat la temnița din Ujgorod, Ucraina, pentru un articol scris la 12 februarie 1945 în ziarul de limbă maghiară „Nép” (Poporul) în care a fost precizat că „Paul Laszlo, provocator”.

soldăților în cazărmi și executarea unui program de instrucție de luptă. În noaptea de 7 iulie 1919, ora 23.00, un număr de 347 de soldați din Regimentul 88 Infanterie Sighet s-au revoltat. Gradații din regiment s-au declarant de partea soldaților. Soldații au părăsit cazarma, refugiindu-se cu armele în păduri. Generalul Olteanu a fost investit cu depline puteri pentru prinderea și judecarea dezertorilor. Răsculații au avut pierderi mari. La podul Slatinei (podul de peste Tisa ce lega Maramureșul de Cehoslovacia), prizonierii dintr-un grup au fost împușcați până la ultimul și aruncați în Tisa”¹².

Unul dintre martorii oculari ai evenimentelor petrecute în acele zile, numitul Körtvélyessy Antal, originar din localitatea Szeleslonka, situată în partea dreaptă a Tisei, și aflat la studii în Sighet, a relatat următoarele aspecte cu privire la acea răscoală:

„Într-o dimineață ne-am trezit că se aud împușcături intense în piață. Au durat toată ziua. Nimeni nu a știut cauza. Fiecare s-a ascuns în locuință și a așteptat tremurând la ce îi aduce viitorul. Seara am înmărmurit când mi-au bătut la ușă. Imediat ușa s-a deschis și au intrat patru soldați cu baionete. La vremea aceea eram lider de tineret. Nu am avut timp să pun întrebări. Cu patul puștii mi-au dat de înțeles că trebuie să îi urmez. M-au înconjurat și m-au condus în curtea întunecată a Prefecturii. Acolo s-au aflat deja mai multe persoane. Nu am avut unde să ne așezăm, ne-am plimbat toată noaptea, îngândurați și în tăcere.

Spre dimineață, împușcăturile au încetat... Am avut parte de o priveliște crudă. Prin ferestraica de la poarta prefecturii am observat pe cele două margini ale străzii soldați români ardeleni care stăteau în genunchi și cu mâinile legate la spate. Soldații răgățeni umblă pe stradă cu patul puștii înainte și cum apucă îi palmuiesc, îi lovesc pe nefericiții aflați în genunchi. Dacă unul dintre ei se răstoarnă, îl împroașcă până când reușește să se chinuie înapoi în poziția în genunchi. După aceea se reia totul de la început. A fost un moment cutremurător.

După-masa s-au deschis porțile Prefecturii și am fost lăsați liberi. După câteva zile am aflat motivul celor întâmplate. Soldații români s-au predat în masă pe frontul italian, italienii i-au îmbrăcat în uniformele lor și imediat i-au angrenat împotriva armatei puterilor centrale. Românii nu au avut un ministru de război trădător, astfel încât întreaga armată s-a întors neatinsă de pe fronturi. Și în Sighet au apărut, nu peste multă vreme, acești soldați români în uniforme verzi măslinii, cu **steaua de Savoia pe rever**. Ei au fost preferații regelui român Ferdinand. Dintr-o privire, se putea constata că sunt mai bine hrăniți și mai bine echipați decât soldații români din Ardeal... Sub acuzația de trădare, răscoala a fost înăbușită imediat. Răsculații capturați au fost strânși într-o fabrică de bere părăsită din spatele spitalului. Din cauza strigătelor și urlitelor de durere permanente, locuitorii s-au mutat din zona fabricii de bere. Cei care au rămas în viață, au fost conduși în fața tribunalului din Cluj”¹³.

În ziua de 11 iulie 1919, cadrele unității de infanterie au întocmit actele de trimitere în judecată în fața Curții Marțiale a celor dezertați și reținuți. Tot pe parcursul acestei zile au fost întreprinse mai multe anchete în vederea identificării instigatorilor acestei răscoale¹⁴.

Cele mai exacte aspecte în legătură cu incidentele menționate mai sus le-am extras din raportul final¹⁵ întocmit de locotenent-colonelul Șerb Miron¹⁶, comandantul Regimentului 7 Jandarmi Cluj, înaintat Brigăzii 4 Jandarmi Sibiu la data de 16 iulie 1919. Locotenent-

¹² ***, *Monografia Liceului Pedagogic din Sighetu Marmației*, coordonator prof. dr. Odarca Bout, Editura Valea Verde, Sighetu Marmației, 2012, p. 48.

¹³ Antal Körtvélyessy, *Maradj velünk Uram, mert már esteledik... (Rămâi cu noi, Doamne, fiindcă deja se înserează...)*, Editura Ediție particulară, cu sprijinul material al familiei, martie 2007, p. 65.

¹⁴ Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Colecția R.I.J.O.-1, ds. 3776, f. 3.

¹⁵ Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond 949/50 Brigada 4 Jandarmi, ds. 3, f. 1-6.

¹⁶ Cf. Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Regimentul 81 Infanterie, ds. 1080-1, f. 27 v. La data de 1 ianuarie 1922 apare în organica Regimentului 81 Infanterie, în calitate de comandant.

colonelul Șerb a condus personal din orașul Sighet forțele de reprimare ale dezertorilor și răsculaților Regimentului 88 Infanterie. Pentru o cât mai reală descriere a activităților desfășurate în acele zile, redăm unele fragmente din acel raport: „În dimineața zilei de 10 iulie am dat ordin Companiei de Jandarmi Cluj să echipeze 40 de jandarmi, Companiei Sătmar să echipeze 20 de jandarmi și Companiei Dej, tot 20 jandarmi, care să pornească cu primul tren în direcția Sighetu Marmației pentru a se pune la dispoziția subsemnatului. Eu am plecat cu primul tren în cursul nopții de 10/11 iulie și am sosit la Sighet în ziua de 12 iulie, ora 5.00, în același timp cu Detașamentul, neavând alt mijloc de locomoție, automobilul Regimentului neavând cauciucuri.

La Sighet am raportat telefonic la Sătmar domnului general Olteanu ca să afle despre sosirea mea, și-am primit comunicare prin căpitanul Mihăilescu de la Comandamentul Grupului de Nord să iau legătura cu maiorul Zamfir Petru din Regimentul 18 Gorj, sosit în Sighet cu un Batalion din acel Corp pentru întărirea garnizoanei și sub a cărei comandă se mai aflau două escadroane din Regimentul 2 Roșiori și o baterie din Regimentul 2/2 Artilerie Munte.

Tot la dispoziția maiorului Zamfir erau puse și două companii din Regimentul de Voluntari Cloșca, care fac garnizoană în Sighet.

M-am prezentat domnului prefect al județului pentru a mă informa asupra situației din județ și asupra măsurilor de luat. Am invitat și pe maiorul Zamfir și am luat conform înțelegerii următoarele dispozițiuni:

- întrucât în județ erau trimise, potrivit necesităților și informațiilor culese de domnul prefect și maiorul Zamfir, următoarele forțe: în direcția Körömezö (Maramureș)-Worochta și Zabie (Galiția) un detașament sub comanda căpitanului Popovici, compus din două companii de infanterie, o secție mitraliere, un escadron cavalerie și o secție artilerie de munte. Detașamentul a plecat în ziua de 12 iulie 1919, la ora 7.00, cu trenul.

- la Săpânța (locul de origine al soldaților provocatori ai incidentului din seara de 7 iulie) a fost trimis un pluton cu post fix la Câmpulung la Tisa, plecat din Sighet la 9 iulie.

- la Ocna Șugatag, în ziua de 9 iulie a fost trimis un pluton întreg.

- pe văile Vișeuului și Izei, în ziua de 9 iulie, au fost trimise o companie și un tun, de unde urmau a se retrage spre Sighet cercetând văile indicate.

- am dispus ca întărirea de 80 de jandarmi să rămână în Sighet pentru paza orașului.

Din cercetarea făcută cu domnul prefect au reieșit următoarele: în seara zilei de 7 iulie, pe la ora 23.00, un grup de soldați din Regimentul 88 Infanterie, făcând garnizoană în orașul Sighet au luat armele și au încercat să pătrundă în magazia de muniție a regimentului, fapt pentru care santinela s-a opus și a alarmat prin focuri de armă garda corpului, care a sărit imediat în ajutorul santinelei. A urmat un schimb de focuri după care timp răzvrățiții au pornit înspre oraș, în întuneric.

Plutonul de grăniceri, cu un efectiv de 15 oameni, s-a alarmat și a plecat din proprie inițiativă în direcția cazarmii. Fiind întâmpinat cu focuri de armă în fața hotelului *Coroana* a deschis imediat foc asupra răzvrățiților care s-au retras în cea mai mare grabă spre periferia orașului și cazarmii. Acțiunea a durat câteva minute.

În acest timp, maiorul Sorescu cu jandarmii aflați la școala companiei s-au dus la cazarma Regimentului 88 Infanterie, trimițând în acel timp o patrulă puternică în gara Sighet a cărui gardă o formau soldații din Regimentul 88 Infanterie.

La cazarmă, găsim-l pe locotenent-colonelul Manciu Toma, comandantul Regimentului 88 Infanterie cu un grup de ofițeri, s-a pus la dispoziția lui.

Liniștindu-se lucrurile în oraș unde patrulele grănicerilor, jandarmilor, voluntarilor din Cloșca și ale Regimentului 88 Infanterie formate din soldații rămași credincioși și conduse de ofițeri, procedau la arestarea și dezarmarea dezertorilor. Maiorul Sorescu a ordonat telefonic

tuturor posturilor din județ să aresteze imediat pe orice soldat din Regimentul 88 Infanterie aflat în județ, iar în caz de refuz să întrebuițeze arma.

Ordinul s-a executat întocmai și până a doua zi au fost arestate, dezarmate și trimise la reședința Regimentului 88 Infanterie, 165 dezertori. Au fost uciși cinci dezertori și patru au fost răniți. Faptul fiind făcut de militari și cercetarea lor urma a se face de organele militare din componența grupului generalului Olteanu Marcel. Împreună cu prefectul, poliția locală a desfășurat măsuri specifice pentru a cerceta dacă nu există legături între această mișcare și populația locală.

Din cercetările amănunțite făcute cu acest prilej și prezentate într-o dare de seamă domnului prefect, nu s-a putut stabili o legătură directă între această mișcare și populația civilă.

Mișcarea a avut un caracter curat militar și local, căci dacă ar fi fost organizată și condusă de alte elemente decât câțiva descreierați de soldați ar fi luat imediat proporții mult mai mari, aproape toate gărilor orașului fiind păzite de soldații Regimentului 88 Infanterie (gară, poștă, poliția, patrulare etc.), însă toate acestea nu s-au asociat la mișcare și au rămas la posturile lor. Totuși, dacă o legătură directă nu poate fi stabilită, nu-i mai puțin adevărat că în oraș și județ domnește o stare de spirit plină de neîncredere, ba chiar ostilitate față de administrația română, la care contribuie, desigur, în largă măsură, *numărul foarte mare de ofițeri ai fostei armate austro-ungare, liberi în oraș și județ, precum și numărul foarte mare de funcționari ai fostului imperiu printre care se găsesc și români renegați care nu au depus nici jurământ, nici declarație solemnă, liberi și nederanjați de nimeni.*

Aceștia, prin legăturile necontrolabile și de toată ziua ce le au cu populația locală și din județ, precum și prin libertatea de a se întruni pe la *Katolikus Klub*, fie la restaurantul *Tisa* unde zilnic se strâng între orele 18.00-21.00 aproximativ 20-30 de ofițeri și funcționari dintre cei mai de bază ai fostului imperiu, luând loc la o masă comună, numită *Opinia Publică*, având astfel posibilitatea unui larg schimb de idei, nesupărați de nimeni, întrucât elementele de investigație ale siguranței nu pătrundeau niciodată acolo.

În această privință am avut prilejul să mă conving pe deplin când la cercetare, poliția și siguranța nu au fost în stare să obțină informații decât foarte vagi asupra celor ce se petreceau la cele două localuri, afirmând că nu pot pătrunde acolo.

De asemenea, asupra ofițerilor austrieci nu se exercită un control riguros, astfel că în ziua când i-am adunat lipseau 15 ofițeri, fără ca vreun organ al siguranței sau administrație să cunoască unde sunt.

Deși nu am putut culege probe pozitive în contra nimănui, totuși am propus domnului prefect ca ofițerii și foștii funcționari ai statului austro-ungar din lista alăturată care se întruneau la *Katolikus Klub* și restaurantul *Tisa*, să fie arestați și internați¹⁷ pentru a se preveni astfel de întruniri și răspândiri de știri... În privința expulzării ordonate prin telegrama nr. 305, întrucât nu am putut dovedi nimic contra populației, a rămas ca domnul prefect, prin

¹⁷ Cf. Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond 949/50 Brigada 4 Jandarmi, ds. 3, f. 8 și 8 v. Lista persoanelor propuse pentru arestare și internare: 1. Membri ai cercului intim de masă la restaurantul *Tisa* numit *Opinia Publică*: Szappanos Josef-senior judecător, Szappanos Ianoș-stegar, Hostiuk Pál-locotenent, Müller Ferencz-pretor, Kaszab Gyula-profesor, Kiss György-profesor, dr. Rosenberg-medic.

2. Oficiații, care nu au depus jurământul și sunt elemente de neîncredere: a) De la administrația financiară: Tarnaki Dezső-oficiant, Bodar János-oficiant, Bagoli Imre-servitor, Bedő Károly-oficiant. b) De la tribunal: dr. Răcz István-judecător, Dr. Szilágyi Zoltán-judecător, Argyelan Juliu-director, Wirtz Adam-oficiant, Karacs Sándor-oficiant, Oláh Jozsef-oficiant. c) Dintre județeni: Szabó Jozsef-subprefect, dr. Mihalk György-funcționar, Ferenczi Janós-funcționar, Czimer Ferencz-funcționar, Rednik Sándor, Ilarnyi Gyorgy, Barna Gábor. d) De la direcțiunea silvică: Szabó Jozsef, Pall Jenő. e) Diferiți: Mayer Aurel-inginer, Haidu Bela, Harsányi Istvan-preot luteran, Galdberger Jozsef, Kelemen Ferencz-profesor, Bud György-învățător.

ordonanța care o va da¹⁸, să stabilească normele de părăsire ale orașului și județului de către cei stabiliți acolo cu prilejul războiului mondial.

Cei 80 de jandarmi aduși cu mine i-am dat ca întărire Companiei de Jandarmi Sighet care i-a destinat conform tabelelor alăturate¹⁹, compania având un efectiv prea mic și neputând să ia jandarmi de la alte posturi.

În rezumat, mișcarea din 7 iulie 1919, ora 23.00, din orașul Sighet a avut un caracter curat militar și local, iar proporțiile ce i s-au dat de administrația locală, după însăși afirmația făcută de prefect în fața mea, a maiorului Sorescu, comandantul Companiei de Jandarmi, a căpitanului Mihai Ioan din acest corp și a domnului subprefect Mihaly din acel județ, au fost exagerate folosindu-se de acest prilej pentru a cere de a se lua măsuri în contra funcționarilor fostului imperiu care refuză depunerea jurământului și contra populației civile pripășite cu ocazia războiului în județ și oraș, pentru care sunt o povară. Cu ocazia cercetărilor am constatat că populația rurală, în bună parte formată din români cu sentimente naționale nu îndestul de dezvoltate, nu au prea mare încredere în administrația noastră contra căreia se plânge din cauza lipsei de alimentare de care suferă. Sate întregi sunt muritoare de foame și românii sunt nevoiți a umbla toată ziua pe drumuri pentru procurarea hranei.

Cred că măsurile grabnice luate în această direcție ar produce un efect cât se poate de salutar. În prezent liniștea completă s-a instalat în întreg județul.

În total s-au prins 186 dezertori care s-au înaintat Regimentului 88 Infanterie, iar cei neprinși, puțini la număr, se află în urmărire²⁰.

Activitatea regimentului a intrat în normalitate începând cu data de 12 iulie 1919, sub comanda aceluiași colonel Manciu Tom, ajutat de locotenent-colonelul Ivanovici Cristea²¹. Funcția de comandant al Plutonului de Legătură a fost deținută de un ofițer maramureșean, sublocotenentul Pop Teodor²².

¹⁸ Cf. Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond 949/50 Brigada 4 Jandarmi, ds. 3, f. 7 și 7 v. Redăm conținutul ordonanței emise de prefectul Maramureșului la 14 iulie 1919: Art. 1. Toți străinii, supuși austrieci, unguri, germani, ruși și bulgari, care nu sunt de naționalitate română, cehă sau polonă, și care s-au așezat pe teritoriul administrat de Consiliul Dirigent, inclusiv în județul Maramureș, după 1 august 1914, fie că în cursul vremii și-au câștigat aici proprietate imobilă ori alte drepturi, sunt obligate să părăsească acest județ și să se repatrieze până la 31 iulie inclusiv. Art. 2. Toți aceia care nu au domiciliul în județul Maramureș, fie ei de orice naționalitate, chiar și în cazul în care sunt așezați mai demult în acest județ, dacă nu pot arăta că sunt în funcțiune, ori că au mijloacele necesare de trai, asemenea sunt obligați să părăsească județul și să se repatrieze până la 31 iulie 1919. Art. 3. Până la executarea acestui ordin și pe viitoriu, conform ordonanței Consiliului Diligent nr. 7035 și a Comandamentului Trupelor din Ardeal nr. 818, nici permis de călătorie, nici bilet de identitate nu se va elibera pentru streini, pentru cei supuși supravegherii poliției acelorora contra cărora este în curs vreo urmărire sau procedură criminală și aceia care printr-o hotărâre sau dispozițiune valabilă sunt obligați de a petrece permanent la un loc anumit. Art. 4. Fiecare familie va putea lua cu ea un bagaj până la 200 kg greutate. Art. 5. Persoanele indicate la articolele 1 și 2 vor anunța verbal plecarea la poliția orașului, respectiv la prim pretorului plasei de domiciliu arătând numele, membri familiei, greutatea bagajului precum și locul destinației. Este în interesul acestora ca să se îngrijească, să completeze cele cerute pentru ca asta să se poată pune la dispoziție mijloace de transport. Art. 6. Oricine nu se v-a supune acestei ordonanțe va fi amendat până la o sută de mii coroane și apoi va fi escortat neavând alt drept decât să ducă singur geamantanul portativ.

¹⁹ Cf. Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond 949/50 Brigada 4 Jandarmi, ds. 3, f. 9 și f. 10. Cu 50 de jandarmi au fost întărite posturile Sighet (8), Ocna Șugătag (5), Taras (4), Dragomirești (5), Vișeu (5), Kôlôsmezô (5), Ôkôrmezô (2), Rahău (7), Teceu (4) și Dolha (5). Au mai fost înființate 4 posturi de jandarmi respectiv Posturile Țibău (9), Coștiui (7), Iza (7) și Maydank (7).

²⁰ Acest raport a fost înaintat în copie președintelui Consiliului Diligent, Comandamentului Trupelor din Transilvania și Comandamentului Corpului de Jandarmi din București.

²¹ Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Colecția R.I.J.O.-1, ds. 3776, f. 3.

²² S-a căsătorit cu Livia Moys, fiica președintelui Tribunalului Maramureș, Iuliu Moys. Căsătoria a avut loc în ziua de duminică, 5 septembrie, în biserica ortodoxă din Sighet.

În perioada următoare au avut loc mai multe mișcări de efective în cadrul Regimentului 88 Infanterie Sighet, mai ales în rândul ofițerilor repartizați de la diferite unități de infanterie din Ardeal²³. Vom menționa doar două dintre ele, respectiv încadrarea unității la data de 20 august 1919 cu preotul ortodox, locotenentul Horațiu T.Grama, și cu sublocotenentul Sinte Nicolae, care, în baza Ordinului Secției Operații 6-7, nr. 21569/1919, a fost numit în funcția de comandant al **Lagărului de Prizonieri din Sighet**²⁴.

În ceea ce-l privește pe colonelul Manciu Toma, comandantul acestei unități, trebuie să precizăm faptul că a fost un om de mare cultură, care a creat și întreținut legături strânse cu intelectualitatea din zonă, în special cu directorii și profesorii celor trei licee românești din Sighet. Prin voința sa, Regimentul 88 Infanterie s-a îngrijit de echiparea, cazare și întreținerea a 14 elevi²⁵ de la Liceul *Dragoș Vodă* din Sighet²⁶. În anul școlar următor, Regimentul 88 Infanterie s-a îngrijit de nouă elevi ai aceluiași liceu²⁷.

În ziua de 29 decembrie 1919, directorul general al învățământului secundar din circumscripția Oradiei, Alexandru Pteancu, a vizitat cazarma regimentului și mai ales pavilionul în care au fost cazați elevii liceului din Sighet²⁸. La rândul lor, directorul și profesorii acestui liceu au ținut numeroase prelegeri pe teme istorice, militarilor din garnizoana Sighet²⁹.

În dimineața zilei de 16 noiembrie 1920, a început perioada de instrucție individuală cu recruții contingentului 1921. Această perioadă de instrucție a fost desfășurată cu intensitate și fără întreruperi, până în ziua de 25 ianuarie 1921. La acea dată, Regimentul 88 Infanterie s-a deplasat din garnizoana Sighetu Marmației spre Baia Mare pentru a ajunge la Șimleu. În acest scop, întregul efectiv al unității a fost echipat și îmbarcat în căruțele unității și în cele rechiziționate din Sighet.

În dimineața zilei de mai sus, la ora 7.00, regimentul s-a pus în marș pe direcția Ocna Șugatag-Crăcești (azi satul Mara)-Baia Mare, pe o vreme cât se poate de nefavorabilă, deoarece în timpul nopții a început o ninsoare și o ploaie care au durat până a doua zi la 4.00. În seara aceleiași zile, la ora 19.00, regimentul a ajuns la Crăcești, parcurgând o distanță de 32 kilometri. Aici, efectivele au intrat în cantonament și au eliberat căruțele rechiziționate din Sighet.

În ziua următoare, 26 ianuarie 1921, au fost trimiși locuitorii satului Crăcești ca să curețe drumul înzăpezit spre dealul Măgura Gutinului. Pe durata a trei zile drumul a fost dezvăpezit până la cota 849 m.

În dimineața zilei de 29 ianuarie 1921, la ora 4.00, regimentul a achiziționat căruțe și sănii din localitatea Crăcești, după care au plecat spre Baia Mare. Ajuns în Baia Mare, în 30 ianuarie 1921, la ora 9.00, regimentul a staționat aici timp de patru zile, după care a primit ordin de îmbarcare pentru Șimleul Silvaniei. Îmbarcarea a avut loc în 3 februarie 1921 din

²³Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Colecția R.I.J.O.-1, ds. 3776, f. 4.

²⁴Ibidem.

²⁵Printre aceștia s-au numărat elevii Gyngé Victor, Vlad George, Fucieș Cornel, Șerbac Traian, Terente Vasile, Cerbanic Dumitru, Nap Gavrilă, Balint George, Arba Grigore, Arba Vasile, Godja Vasile, Cerbanic Mihai, Marina Vasile și Alici Ioan.

²⁶*Anuarul I al Liceului „Dragoș Vodă” din Sighetu Marmației pe anul școlar 1919-1920*, Tipografia culturală pe societate acții, Sighetu Marmației, 1920, p. 14.

²⁷Ibidem, p. 21.

²⁸Ibidem, p. 11. A se vedea și Vasile Anișorac, *Liceul „Dragoș Vodă” monografie*, Editura Valea Verde, 2012, p. 48.

²⁹*Anuarul I al Liceului „Dragoș Vodă” din Sighetu Marmației pe anul școlar 1919-1920*, Tipografia culturală pe societate acții, Sighetu Marmației, 1920, p. 15. Directorul a ținut prelegerea în 24 ianuarie 1920, iar profesorii Dimitrie Brăharu, profesor de geografie venit din regat, și Dumitru Țiganetea, profesor de matematică și fizică, le-a vorbit în preajma Sărbătorilor de Paște.

gara Baia Mare³⁰. Regimentul a ajuns la destinație în aceeași zi, la ora 21.00. Trupa a dormit în vagoane, iar în dimineața zilei următoare au început debarcarea. Apoi, regimentul a marșăluit în direcția localității Nușfalău, județul Sălaj, unde a rămas până la noi ordine.

În baza ordinului Ministerului de Război nr. 18163/1921, în data de 5 iulie 1921, colonelul Roman Adrian, comandantul acestui regiment, a fost mutat la comandamentul Corpului 6 Armată în calitate de comandant al genștilor. În locul său, la comanda Regimentului 88 Infanterie, a fost numit colonelul Ivanovici Cristea³¹.

A doua zi, în 6 iulie, s-a prezentat locotenent-colonelul Naescu Soare în funcția de ajutor al comandantului de regiment, în baza ordinului Ministerului de Război, nr. 30377/1921. Deoarece Regimentul 88 Infanterie Sighet a fost trupă de acoperire, efectivul său a trebuit suplimentat. Din această cauză, în ziua de 1 septembrie 1921, în baza ordinului Marelui Stat Major nr. 18 și al Diviziei 17 Infanterie nr. 56143/1921, au fost concentrați pe timp de 15 zile un număr de 157 rezervești. Dintre aceștia s-au prezentat doar 131³².

În cele din urmă, Regimentul 88 Infanterie și-a stabilit reședința în localitatea Careii Mari. În noua garnizoană, regimentul și-a desfășurat activitatea de instruire, participând la toate manevrele regale.

Prin Înaltul Decret nr. 828/1938, regimentul s-a desființat în acest an și s-a contopit cu Regimentul 7 Grăniceri³³. Desființarea propriu-zisă a Regimentului 88 Infanterie a avut loc la data de 26 octombrie 1938³⁴.

Concluzii

După făurirea Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918, principala preocupare a Comandamentului Militar Național a reprezentat-o identificarea și aplicarea acelor soluții și măsuri care să asigure apărarea noilor frontiere ale României Întregite.

Bine înțeles că, în noul context istoric, infanteria română, una dintre cele mai importante arme ale statului, a trebuit modernizată și perfecționată în funcție de factorii politici, economici, sociali, geografici și demografici, care au determinat schimbarea orientării strategice și a structurii sistemului militar. De aceea, un accent deosebit în evoluția organismului militar românesc a fost pus pe sporirea, în primul rând, a numărului marilor unități de infanterie în raport cu posibilitățile de asigurare a unei dotări corespunzătoare cu armament și tehnică de luptă.

La data de 27 martie 1919, Batalionul 3 din Regimentul 81 Infanterie Dej s-a deplasat la Sighetu Marmăției, unde a intrat în subordinea generalului Marcel Olteanu. În ziua de 6 iunie 1919, în baza ordinului nr. 15043 al Secției Operații 6-7, batalionul a primit denumirea de **Regimentul 88 Infanterie Sighet**.

Unele dintre cele mai importante misiuni ale regimentului a fost aceea de a apăra noua frontieră trasată după în partea de nord a României Mari și de a participa alături de Brigada 52 Infanterie Sighet la evacuarea teritoriului de la nord de Tisa. De asemenea, pe lângă activitățile desfășurate în plan militar, ofițerii și subofițerii regimentului de infanterie s-au implicat în desfășurarea unor numeroase activități umanitare și manifestări religio-culturale. În primul rând s-au îngrijit de copii orfani care frecventau cele trei licee românești din Sighet,

³⁰ Îmbarcarea a durat 3 ore și 10 minute.

³¹ A locuit în Sighetu Marmăției, strada Octavian Goga, nr. 12 B.

³² Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Colectia R.I.J.O.-1, ds. 3776, f. 11.

³³ Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Regimentul 88 Infanterie, ds. 1, crt. 19, f. 230, a se vedea și Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Colectia R.I.J.O.-1, ds. 3776, f. 12.

³⁴ Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești, Fond Marele Stat Major, Secția I Organizare Mobilizare, ds. 1820/1939, f. 337.

au participat la toate sărbătorile religioase și au coordonat diverse manifestări legate de sărbătorile naționale ale României.

BIBLIOGRAPHY:

I. Izvoare arhivistice

Arhivele Naționale Istorice Centrale (A.N.I.C.)

- Fond Inspectoratul General al Jandarmeriei

Dosar 1/1919.

Dosar 369.

Centrul de Studii și Păstrare a Arhivelor Militare Pitești

- Fond Marele Stat Major, Secția 1 Organizare-Mobilizare

Dosar 1820/1939.

- Fond Colecția R.I.J.O.-1.

Dosar 3776.

Dosar 3748.

- Fond Regimentul 88 Infanterie

Dosar 1, crt. 19.

Dosar F.N./1930, crt. 84.

- Fond Regimentul 81 Infanterie

Dosar 1080-1.

- Fond 949/50 Brigada 4 Jandarmi

Dosar 3.

- Fond Jurnalul de operații (Registrul istoric) al Regimentului 3 Grăniceri, de la înființarea sa și până la 1 ianuarie 1931

Dosar 1167, inventariat sub nr. 3.

II. Lucrări generale

***, *Monografia Liceului Pedagogic din Sighetu Marmăției*, coordonator prof. dr. Odarca Bout, Editura Valea Verde, Sighetu Marmăției, 2012.

Anuarul I al Liceului „Dragoș Vodă” din Sighetu Marmăției pe anul școlar 1919-1920, Tipografia culturală pe societate acții, Sighetu Marmăției, 1920.

Anișorac Vasile, *Liceul „Dragoș Vodă” monografie*, Editura Valea Verde, 2012.

Körtvélyessy Antal, *Maradj velünk Uram, mert már esteledik... (Rămâi cu noi, Doamne, fiindcă deja se înserează...)*, Editura Ediție particulară, cu sprijinul material al familiei, martie 2007.

Tătaru B. Teresia, *Maramureș-mândria și durerea noastră*, vol. II, Editura Gutinul, Baia Mare, 2001.